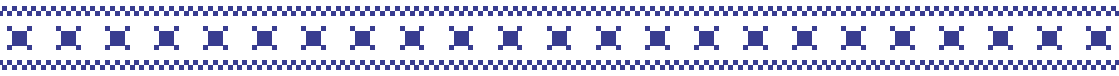

*Hodnotiaca správa
o 10 rokoch členstva
SR v EÚ*

2014

Obsah

Sumár	2
Hodnotiaca správa o 10 rokoch členstva SR v EÚ	4
I. Historický kontext vstupu Slovenska do EÚ	5
II. Politický, inštitucionálny a právny rámec postavenia Slovenska v EÚ	7
III. Ekonomika, financie a konkurencieschopnosť	9
IV. Rozpočtové otázky	12
V. Vnútrotrh EÚ	15
VI. Sociálne aspekty	17
VII. Školstvo, veda a výskum, kultúra	19
VIII. Prírodné zdroje	21
IX. Infraštruktúra	24
X. Slovensko a EÚ vo svete	26
XI. Spravodlivosť a vnútorné veci	28
XII. Hlavné závery a priority SR do ďalšieho obdobia	29

Sumár

Dňa 1. 5. 2014 si Slovenská republika pripomenie 10. výročie vstupu do EÚ. Predložená Hodnotiaca o 10 rokoch členstva SR v EÚ má za cieľ politicky zhodnotiť dopady členstva v Európskej únii na Slovensko, na jednotlivé oblasti politického, ekonomického a sociálneho rozvoja, ale aj na život bežných občanov.

Vstup SR do EÚ patrí k najvýznamnejším medzníkom v dejinách samostatného Slovenska. SR sa dostala do jadra európskej integrácie, posilnilo sa jej medzinárodné postavenie a kredibilita. Agenda EÚ sa v priebehu uplynulých 10 rokov stala významnou súčasťou portfólia dennej agendy nielen ústredných orgánov štátnej správy SR, ale priamo ovplyvňuje život bežných občanov. Vďaka perspektíve členstva v EÚ absolvovalo Slovensko pred rokom 2004 politický, sociálny a hospodársky reformný proces v tempe a kvalite, ktorý by bol bez tejto inšpirácie nemysliteľný.

SR sa vstupom do EÚ vyhla politickej a ekonomickej izolácii. Členstvo v EÚ prinieslo Slovensku zvýšenie konkurencieschopnosti vo väčšine oblastí hospodárstva, uľahčenie prístupu k informáciám, zavádzanie vyspelých technológií, eliminovanie obchodných prekážok, voľný pohyb tovaru a služieb, nové podnikateľské príležitosti v rámci EÚ, ale aj uľahčenie ochrany práv a záujmov zamestnancov vo vzťahu k zamestnávateľom, príchod zahraničného kapitálu z EÚ na Slovensko, prístup k väčšiemu objemu nenávratných finančných prostriedkov z EÚ, väčšiu ponuku výrobkov, voľný pohyb občanov, odstránenie nákladov na ochranu štátnych hraníc, či možnosť vyjadrovať sa k európskej legislatíve a pod. Hľadanie spoločných riešení v prospech väčšieho celku, z ktorého životaschopnosti SR profituje, učí Slovensko hľadať nielen na vlastné problémy, ale nazerať na ne z istého nadhľadu, učí spolupráci, vedie k spolupráci a solidarite.

Významným dopadom a prínosom členstva SR v EÚ je možnosť využívania štrukturálnych fondov na realizáciu dôležitých investícií a štrukturálnych reforiem. Finančné prostriedky získané z prístupových fondov a rozvojových projektov EÚ predstavujú významnú a nenahraditeľnú pomoc, a to aj napriek viacerým problémom, ktoré sa vyskytli počas implementácie rôznych programov.

Po vstupe do EÚ SR, resp. národné inštitúcie odovzdali mnohé svoje kompetencie inštitúciám EÚ. SR presunula niektoré právomoci a kompetencie napr. v oblasti colnej a obchodnej politiky, poľnohospodárskej politiky, kompetencie týkajúce sa technických a ekologických noriem a pod.. Sprísnenie požiadaviek na výrobky exportované do členských štátov EÚ predstavovalo v začiatkoch nielen zvýšenú administratívnu, ale aj finančnú záťaž pre podnikateľské subjekty. Zvýšený konkurenčný tlak v obchodnej oblasti ohrozil existenciu, resp. spôsobil zánik niektorých podnikateľských subjektov, rozdielne podmienky práce a odmeňovania v členských štátoch spôsobili odliv niektorých profesií do zahraničia, hlavne z dôvodu nedostatočne výrazného a účinného procesu sociálnej konvergencie. EÚ priniesla v niektorých oblastiach aj nadmernú reguláciu a „prílišnú“ administratívnu, časovú a procedurálnu náročnosť.

Členstvo v EÚ výrazne pomohlo SR pri prekonávaní krízy. Opatrenia ako trvalý euroval, fiškálna zmluva, či výkup dlhopisov zo strany Európskej centrálnej banky sa ukázali ako efektívne. Východiskom z krízy je z pohľadu SR hlbšia integrácia vo finančnej, rozpočtovej a hospodárskej sfére. Dobudovanie Hospodárskej a menovej únie na všetkých úrovniach ostáva aktuálnou prioritou.

Pri modelovaní budúceho usporiadania v dlhodobom horizonte musí EÚ, a v rámci nej aj SR, hľadať rovnováhu medzi zodpovednosťou a kompetenciami. Problematika inštitucionálnej reformy musí byť adresovaná na základe širokého konsenzu. Výzvou pre Slovensko a zároveň šancou ako prispieť k prehlbovaniu myšlienok spoločnej Európy bude 2. polrok 2016, kedy SR prvýkrát vo svojej histórii prevezme na 6 mesiacov predsedníctvo v Rade EÚ.

Hodnotiaca správa o 10 rokoch členstva SR v EÚ

I. Historický kontext vstupu Slovenska do EÚ

Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie patril medzi priority slovenskej zahraničnej politiky už od vzniku samostatného štátu v roku 1993. Slovensko sa prihlásilo k európskym hodnotám, ktoré prinášajú zvýšenie bezpečnosti a kvality života bežných občanov. Zámerom bolo zapojenie sa do európskeho projektu, ktorý podporuje fungovanie demokratických inštitúcií, právneho štátu, podporí ekonomický a sociálny rozvoj, zvýši rozvoj regiónov, skvalitní podnikanie a prispeje k zlepšeniu životného prostredia. Slovensko sa snažilo o ukotvenie nového štátu v konsolidovanom, stabilnom a vyspelom prostredí so všetkými výhodami, ktoré z toho vyplývajú. Jeho naplnenie tohto cieľa však bolo nevyhnutné realizovať rozsiahle politické, hospodárske a sociálne reformy. Museli sme dokázať svoju schopnosť vyrovnáť sa s konkurenčnými tlakmi a trhovými silami v EÚ a spôsobilosť prevziať záväzky spojené s členstvom, vrátane cieľov Hospodárskej a menovej únie. Bolo potrebné splniť tzv. Kodanské kritériá týkajúce sa stability inštitúcií, existencie právneho štátu, ochrany ľudských práv a základných slobôd, rešpektovania a ochrany práv osôb patriacich k menšinám, ale aj otázok fungovania trhovej ekonomiky.

Približovanie sa Slovenska k Európskej únii začalo prípravou a podpisom **Asociačnej dohody**, ktorá definovala aj perspektívu členstva v EÚ. Naplňaním Asociačnej dohody sa slovenský právny poriadok začal prispôbovať legislatíve EÚ a dochádzalo k zblížovaniu hospodárskych a sociálnych politík. Samotné **prístupové rokovania**, ktoré prebiehali v 31 negociačných kapitolách, boli vrcholom prístupového procesu. Výzvu predstavovali najmä kapitoly týkajúce sa vnútorného trhu, dopravy, poľnohospodárstva, životného prostredia, regionálnej politiky, koordinácie štrukturálnych zdrojov a energetiky, resp. kapitoly, v ktorých si Slovensko alebo EÚ uplatnili prechodné obdobia. Otvorenie prístupových rokovaní si vyžadovalo odborné nasadenie negociačného tímu. Vláda SR posilnila úrad podpredsedu vlády SR pre integráciu, vytvorila post hlavného vyjednávača s EÚ, vznikali aj ďalšie špeciálne politické orgány a útvary na úrovni ministerstiev. Hlavnú zodpovednosť za proces integrácie prebralo Ministerstvo zahraničných vecí SR, významnú úlohu v priebehu celého prístupového procesu zohrala Misia Slovenskej republiky pri Európskych spoločenstvách. Vláda SR pripravila celoštátnu kampaň postavenú na Komunikačnej stratégii pre prípravu obyvateľstva na členstvo v EÚ. V máji 2001 vznikol prvý Národný konvent o európskej budúcnosti Slovenska, ktorého cieľom bolo iniciovať a formovať celonárodnú diskusiu o budúcnosti Európy a o slovenskej pozícii k návrhu Ústavnej zmluvy.

Tabuľka č. 1

Hlavné medzníky v prístupovom procese Slovenska do EÚ

Dátum	Popis udalostí
4. október 1993	Podpis Európskej dohody o pridružení SR k EÚ v Luxemburgu
27. október 1993	Ratifikácia Európskej dohody o pridružení SR k EÚ Európskym parlamentom
15. december 1993	Ratifikácia Európskej dohody o pridružení SR k EÚ Národnou radou SR
1. február 1995	Vstup do platnosti Európskej dohody o pridružení SR k EÚ po schválení vo všetkých členských štátoch EÚ
27. jún 1995	Odvzdanie žiadosti o prijatie SR do európskych štruktúr na zasadnutí Európskej rady vo francúzskom Cannes. SR sa stala oficiálnou kandidátskou krajinou
november 1995	Vláde SR bola doručená Biela kniha – Príprava asociovaných krajín strednej a východnej Európy na integráciu do vnútorného trhu EÚ
12. – 13. december 1997	V dôsledku neplnenia politických kritérií zo strany Slovenska sa na zasadnutí Európskej rady v Luxemburgu rozhodlo, že rokovania o vstupe budú otvorené iba s Poľskom, Českou republikou, Maďarskom, Cyplom, Slovinskom a Estónskom (tzv. Luxemburská skupina).
10. december 1999	Vďaka priaznivému vývoju v plnení predvstupových kritérií rozhodli členské štáty na summite EÚ v Helsinkách o začatí prístupových rokovaní do EÚ so Slovenskom (spolu s Litvou, Lotyšskom, Maltou, Bulharskom a Rumunskom v rámci druhej vlny, tzv. Helsinskej skupiny).
október 2002	Európska komisia odporučila prijatie SR do EÚ
12. – 13. december 2002	Predvstupové rokovania boli oficiálne ukončené na zasadnutí Európskej rady v Kodani uzatvorením kapitol poľnohospodárstvo, financie a rozpočet
9. apríl 2003	Európsky parlament schválil prijatie SR a ďalších deviatich krajín do EÚ
16. apríl 2003	Podpis Prístupovej zmluvy SR v Aténach
16. – 17. máj 2003	Referendum v SR o vstupe krajiny do EÚ
1. júl 2003	Schválenie Zmluvy o pristúpení k EÚ desiatich kandidátskych krajín (vrátane SR) v pléne Národnej rady SR
1. máj 2004	SR stala plnoprávnym členom EÚ
13. jún 2004	Prvé voľby do Európskeho parlamentu v SR

Po ukončení rokovaní o vstupe do EÚ vyhlásilo Slovensko podobne ako ostatné kandidátske krajiny *referendum*. Všetci oprávnení voliči mali možnosť vyjadriť svoj názor v odpovedi na otázku: „Súhlasíte s tým, aby sa Slovenská republika stala členským štátom Európskej únie?“ Na referende prebiehajúcim v dňoch 16. – 17. mája 2003 sa zúčastnilo 2 176 990 občanov SR, čo predstavovalo 52,15% oprávnených voličov, z ktorých sa za vstup Slovenska do EÚ vyslovilo 92,46% zúčastnených. Referendum bolo úspešné a dňa 1. mája 2004 sa Slovensko stalo plnoprávnym členom EÚ. Výsledky referenda vyjadrili jednoznačnú podporu pre vstup krajiny na EÚ, pričom ide o doteraz jediné platné referendum od vzniku samostatného Slovenska.

Vstup do EÚ bol vyvrcholením procesu transformácie. Neznamenal však koniec úsilia stať sa rovnocenným partnerom v EÚ, skôr naopak. V súvislosti so vstupom do *Schengenského priestoru* sa pre Slovensko stalo prvoradým zabezpečenie implementácie a aplikácie Schengenského *acquis* a schengenských štandardov. Po splnení týchto náročných kritérií sa Slovensko po vyše troch rokoch členstva v EÚ 21. decembra 2007 stalo súčasťou Schengenského priestoru.

Podpisom Prístupovej zmluvy sa SR zaviazala k vstupe do Hospodárskej a menovej únie a k zavedeniu *spoločnej meny – eura*. V súvislosti s daným záväzkom bol prijatý Národný plán zavedenia eura a zriadený Národný koordinačný výbor. V novembri 2005 vstúpila slovenská koruna do mechanizmu výmenných kurzov ERM II. Následne 3. júna 2008 bolo Slovensko odporučené na vstup do eurozóny k 1. januáru 2009 ako jej v poradí 16. krajina.

II. Politický, inštitucionálny a právny rámec postavenia Slovenska v EÚ

Byť členskou krajinou EÚ znamená aj právo plnohodnotne ovplyvňovať rozhodovacie procesy v rámci Európskej únie. Slovensko sa od roku 2004 podieľa na spoločných rozhodnutiach EÚ prostredníctvom svojich poslancov v Európskom parlamente, zástupcov reprezentujúcich členské štáty v Rade EÚ, reprezentantov miestnej a regionálnej územnej samosprávy vo Výbore regiónov EÚ a nominuje člena Európskej komisie.

Do jediného priamo voleného orgánu EÚ, *Európskeho parlamentu*, je na území Slovenska volených 13 poslancov. Voľby do Európskeho parlamentu sa konali v rokoch 2004 a 2009. Aj napriek vysokej podpore občanov voči EÚ bola v oboch týchto voľbách dosiahnutá na Slovensku najnižšia účasť voličov spomedzi všetkých členských štátov EÚ. Prieskumy *verejnej mienky* Eurobarometer za posledných 10 rokov ukazujú, že občania SR majú k EÚ pozitívnejší vzťah, ako je tomu v celoeurópskom priemere. Slováci občania sú presvedčení o tom, že SR má z členstva v EÚ výhody. EÚ pritom pre Slovákov znamená predovšetkým slobodu cestovania, štúdia a práce kdekoľvek v EÚ, ako aj spoločnú menu euro.

Tento tzv. slovenský „paradox“ – vysoká podpora členstvu v EÚ a na druhej strane nízka účasť na voľbách do EP - má viacero príčin. Volebný cyklus je na Slovensku nastavený tak, že voľby do Európskeho parlamentu nasledujú krátko po priamej voľbe prezidenta, čím sa prejavuje sa určitá voličská únava. Nízka účasť je však zároveň aj odrazom toho, že občania stále nevnímajú Európsky parlament ako inštitúciu, ktorá zásadnejším spôsobom ovplyvňuje ich každodenný život. Taktiež nie sú presvedčení o tom, že ich hlasovanie má reálny vplyv na formovanie európskych politík. Aj po 10 rokoch členstva tak zostáva naďalej výzvou priblížiť európske inštitúcie slovenským občanom.

Vláda má možnosť priamo ovplyvňovať rozhodnutia EÚ prostredníctvom **Rady EÚ**. Podiel hlasu SR je pri hlasovaní v Rade EÚ formou kvalifikovanej väčšiny až 1,99%, zatiaľ čo SR má 1,06 % podiel na populácii EÚ 28 a 0,79 % podiel na HDP EÚ 28 (na základe odhadu Eurostatu na rok 2013). Slovensko tak ťaží z toho, že v EÚ majú menšie krajiny svoje hlasovacie práva proporcionálne väčšie, ako je ich veľkosť daná počtom obyvateľov.

Podstatnejšie ako percentuálne vyjadrenie sily hlasu krajiny je však schopnosť aktívne vstupovať a ovplyvňovať diskusiu pri prijímaní konkrétnych rozhodnutí EÚ. Za uplynulých 10 rokov sa kontinuálne vyvíjal systém tvorby a koordinácie stanovísk Slovenska k návrhom aktov EÚ. Zároveň boli posilňované kapacity rezortov v jednotlivých agendách EÚ, koordinácia úloha MZVaEZ SR, ako aj úloha Stáleho zastúpenia SR pri EÚ v Bruseli. Napriek pozitívnym posunom je však nutné naďalej zlepšovať odborné zázemie slovenských zástupcov v orgánoch EÚ, posilňovať vyhodnocovanie dosahov rozhodnutí prijímaných na úrovni EÚ na domáce podmienky a zlepšovať koordináciu nielen vo vnútri administratívy, ale aj so sociálnymi partnermi a ďalšími sektormi spoločnosti v SR.

Pre Slovensko ako menšiu členskú krajinu (v počte obyvateľov je SR na 14. mieste spomedzi EÚ28) je zároveň kľúčové hľadať pri presadzovaní svojich záujmov spojencov s obdobnými postojmi. Prioritnými partnermi sú v tomto smere krajiny V4, Slovensko ale vie pružne nachádzať aj iné formáty spolupráce, čoho príkladom bola aktívna úloha krajiny v skupine Priateľov kohézie pri rokovaniach o Viacročnom finančnom rámci, pri prijímaní prvého klimaticko-energetického balíka, či pri presadzovaní politiky rozširovania EÚ.

Po vstupe do EÚ sa slovenským občanom otvorila príležitosť obsadiť početné **pozície v štruktúrach európskych inštitúcií a orgánov**. Pre Slovensko bolo v Európskej komisii v rámci 7-ročného prechodného obdobia (roky 2004 – 2010) indikatívne vyčlenených 279 z celkových 3400 nových pracovných miest pre novoprijaté členské krajiny. Toto číslo SR úspešne naplnila už v roku 2008. V roku 2013 pracovalo vo všetkých inštitúciách a orgánoch EÚ podľa odhadov okolo 650 slovenských občanov. Obsadené však boli najmä posty na nižších úrovniach, na postoch v rámci vyššieho a stredného manažmentu stále nie je SR dostatočne zastúpená. Napriek snahám sa počas 10 rokov členstva v EÚ nepodarilo Slovensku získať sídlo žiadnej európskej agentúry.

Vstup do EÚ mal zásadný vplyv na slovenský **právny poriadok v SR**. Odo dňa vstupu sa pre Slovensko stali záväznými všetky ustanovenia zmlúv a aktov prijatých orgánmi EÚ pred dňom pristúpenia – t.j. do 1. mája 2004. SR do svojho právneho systému prevzala k novembri 2013 1219 z celkového počtu 1231 smerníc, v omeškani bola v 12 prípadoch.

V súčasnosti je zásadná časť právnych predpisov na Slovensku tvorená transpozíciou legislatívy EÚ.

Po 10 rokoch možno konštatovať, že Slovensko zvládlo problém aproximácie svojho právneho poriadku s európskou legislatívou na veľmi dobrej úrovni. Potvrdením tohto konštatovania je Správa Európskej komisie o kontrole uplatňovania práva EÚ za rok 2012, podľa ktorej je Slovensko členským štátom EÚ so 6. najnižším počtom konaní o porušení zmluvy. Počet konaní o porušení zmluvy (tzv. infringement proceedings) proti SR je dlhodobo pod priemerom EÚ. Podľa posledných údajov Európskej komisie bolo Slovensko v rámci V4 v novembri 2013 štátom s druhým najnižším počtom konaní týkajúcich sa jednotného trhu (po Maďarsku).

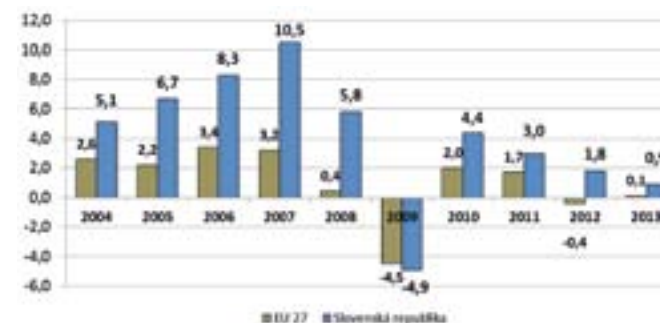

III. Ekonomika, financie a konkurencieschopnosť

Vstup Slovenska do EÚ sa pozitívne odrazil na vývoji hrubého domáceho produktu v SR. Vďaka členstvu v EÚ neboli dosahy celosvetovej hospodárskej krízy na slovenskú ekonomiku v roku 2009 ešte výraznejšie.

Graf č. 1

Reálny rast HDP EÚ 27 a Slovenska (2004 – 2013) v %

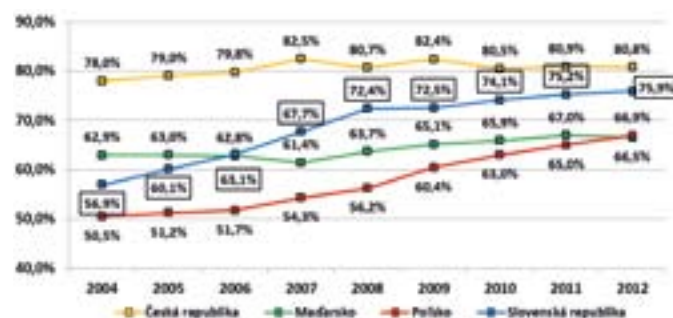

Zdroj: MF SR

Vďaka nadpriemernému hospodárskemu rastu sa Slovensku darí ekonomicky dobiehať ostatné krajiny EÚ. Výkonnosť národného hospodárstva SR v porovnaní s priemerom EÚ (vyjadrená v parite kúpnej sily) v sledovanom období vzrástla z úrovne 57 % na 75 % priemeru Únie. Pre úplnosť je potrebné dodať, že vstup SR do EÚ je jedným z viacerých (nie jediným) faktorov, ktoré vplyvajú na hospodársky rast SR. Nasledujúci graf znázorňuje rozdielnu dynamiku vývoja štátov V4, pričom SR zaznamenala najvýraznejšie priblíženie sa úrovni priemeru EÚ.

Graf č. 2

Ekonomická výkonnosť krajín V4 vyjadrená ako % priemeru EÚ 27 (HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily)

Zdroj: MF SR na základe údajov Eurostat

Zásadnou zmenou, ktorú prinieslo členstvo v EÚ z pohľadu občana a podnikateľa, je **zavedenie spoločnej meny euro**, ktorú v súčasnosti používa 333 mil. obyvateľov EÚ. Slovensko sa stalo členom najužšieho jadra EÚ 1. januára 2009. Spoločná mena zvyšuje celkovú ekonomickú stabilitu SR a vytvára priaznivé podmienky pre dlhodobé podnikateľské rozhodnutia. Členstvo v eurozóne znamená podstatné zníženie nákladov na výmenu meny, silnejšiu ochranu pred dosahmi hospodárskej krízy a nízkou úroveň inflácie.

Pozitívne možno hodnotiť vplyvy členstva v EÚ a eurozóne na financovanie vládneho dlhu. V roku 2004 priemerné náklady na správu štátneho dlhu presahovali 6 % p.a. V súčasnosti sú priemerné náklady na správu dlhu na úrovni 3,5 % p.a. Dôveryhodnosť SR sa v očiach investorov výrazne zvýšila a doby splatnosti poskytnutých úverov SR sa zvýšili z dvoch rokov v roku 2004 na päť a pol roka v súčasnosti.

Členstvo v eurozóne však prinieslo Slovensku okrem výhod aj povinnosti. Jednou z nich je účasť **na stabilizačných mechanizmoch**. V dôsledku finančnej krízy bolo potrebné vytvoriť spoločné stabilizačné finančné mechanizmy na úrovni EÚ a eurozóny, ktoré

sú určené na poskytovanie finančných prostriedkov návratnou formou členským štátom EÚ resp. eurozóny, ktoré stratili prístup na finančné trhy za udržateľných podmienok. Takéto poskytnutie finančnej pomoci je vždy spojené s plnením prísnych podmienok. Na úrovni EÚ bol vytvorený Európsky finančný stabilizačný mechanizmus (ďalej „EFSM“) s kapacitou 60 mld. EUR, následne na úrovni eurozóny bol zriadený tzv. dočasný euroval – Európsky nástroj finančnej stability (ďalej „EFSF“) s kapacitou 440 mld. EUR a napokon na úrovni eurozóny bol vytvorený aj tzv. trvalý euroval – Európsky mechanizmus pre stabilitu (ďalej „ESM“) s kapacitou 500 mld. EUR. Schvaľovanie dodatku k Zmluve o EFSF bolo v SR tak citlivou politickou otázkou, že bolo spojené s hlasovaním o dôvere vlády SR a následne jej pádom v októbri 2011. EFSF ukončil svoju aktívnu činnosť v polovici roka 2013 a v súčasnosti zabezpečuje poskytovanie novej finančnej pomoci pre členské štáty eurozóny len ESM. Každý z týchto nástrojov funguje na rozdielnom princípe, či už ide o získavanie finančných prostriedkov alebo ich riadenie.

Slovenskí daňoví poplatníci do dnešného dňa neposkytli priamo v rámci finančnej pomoci jednotlivým členským štátom eurozóny žiadne finančné prostriedky. Záruky, ktoré Slovensko vystavilo pre EFSF, neboli zrealizované, čiže doteraz „speňažené“ záväzky predstavujú o eur. Finančná účasť SR v ESM je obdobnou angažovanosťou ako v iných medzinárodných finančných inštitúciách, napr. v Medzinárodnom menovom fonde.

Ďalší míľnik vo finančnej oblasti bude predstavovať práve vznikajúca Banková únia EÚ, ktorá prispeje k predchádzaniu finančných kríz, akej sme boli svedkami aj v Európe prednedávnom. Cieľom Bankovej únie je nielen zlepšiť a zefektívniť vykonávanie dohľadu nad nadnárodnými finančnými skupinami, ale aj zabezpečiť účinné a jednotné pravidlá riešenia krízových situácií upadajúcich finančných inštitúcií a to bez zapojenia verejných zdrojov a bez záťaže na daňových poplatníkov. Stabilita finančných inštitúcií pôsobiacich v EÚ, ako aj ochrana vkladov občanov EÚ sa posilní zavedením spoločného a harmonizovaného rámca pre systém ochrany vkladov.

Vstup do EÚ priniesol vyššiu mieru **koordinácie hospodárskych politík a fiškálnej politiky** v rámci EÚ28 a spoločnú menovú politiku (vrátane jednotnej meny) v rámci EÚ18. Hospodárska kríza posledných rokov zároveň naštartovala proces posilňovania tejto dimenzie spolupráce v EÚ. Prijaté európske pravidlá vo fiškálnej oblasti prispievajú k dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Na Slovensko sa vzťahuje povinnosť zabrániť nadmernému deficitu verejných financií. Pri nadmernom deficite môžeme byť, ako člen eurozóny, podrobení zvýšenému rozpočtovému dohľadu Rady EÚ, ako aj sankciám. Procedúra nadmerného deficitu bola voči Slovensku prvýkrát otvorená po vstupe do EÚ v roku 2004 (SR vystúpila z tejto procedúry v roku 2008) a druhýkrát v čase globálnej hospodárskej krízy koncom roka 2009 s termínom na odstránenie nadmerného deficitu do konca roka 2013. Aj keď konečné rozhodnutie v EÚ o vystúpení SR z procedúry nadmerného deficitu sa očakáva až v apríli 2014, už teraz je zrejme, že deficit na Slovensku za rok 2013 je nižší ako 3% HDP.

Kľúčovou výzvou z pohľadu SR v oblasti fiškálnej politiky je boj proti **daňovým** podvodom a daňovým únikom. V oblasti DPH sa pozornosť sústredila na prijímanie opatrení, ktoré umožnia efektívne bojovať proti vážnym formám podvodov, ako napríklad mecha-

nizmus rýchlej reakcie a rozšírenie možnosti uplatnenia samozdanenia na tuzemské transakcie. V oblasti priamych daní a administratívnej spolupráce dochádzalo k skvalitňovaniu existujúcich legislatívnych nástrojov v rámci EÚ a vo väzbe na odporúčania Európskej komisie k tvorbe nových iniciatív zameraných na boj proti daňovým podvodom a daňovým únikom. Do výlučnej kompetencie EÚ prešla **colná problematika**. Jediným spôsobom, ako dnes SR môže ovplyvňovať colnú legislatívu a uzatváranie medzinárodných zmlúv v colnej oblasti, je legislatívny proces na pôde EÚ. Vznik jednotného colného územia, jednotného trhu a s tým súvisiaceho voľného pohybu tovaru a osôb priniesol zefektívnenie ochrany vnútorného trhu, zníženie miery nelegálneho obchodovania a zlepšenie podnikateľského prostredia.

IV. Rozpočtové otázky

Jedným z najviditeľnejších prejavov solidarity medzi členskými štátmi EÚ je prerozdelenie finančných prostriedkov EÚ v prospech menej vyspelých členských krajín a regiónov. **Viacročný finančný rámec** (ďalej „VFR“) EÚ je viacročný rozpočet EÚ, ktorý je prostriedkom na realizáciu politík EÚ. SR od vstupu do EÚ investovala európske zdroje predovšetkým do rozvoja regiónov, rastu konkurencieschopnosti, zamestnanosti, rozvoja infraštruktúry, podpory poľnohospodárstva a rozvoja vidieka.

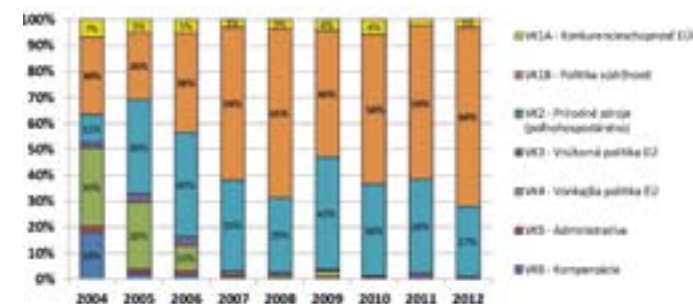
Slovensko prístupom k EÚ vstupovalo do už prebiehajúceho **viacročného finančného rámca EÚ stanoveného na roky 2000 až 2006 (VFR 2000 – 2006)**. Počas rokov 2004 až 2006 sa Slovensku podarilo využiť z európskych zdrojov na financovanie rozvojových projektov celkovo 1,90 mld. EUR. Na druhej strane krajina za rovnaké obdobie odvedla do rozpočtu EÚ približne 1,30 mld. EUR. SR bola teda už od samotného počiatku členstva v EÚ v pozícii tzv. čistého prijímateľa, t.j. jej príjmy z rozpočtu EÚ prevyšovali jej odvody do spoločného rozpočtu (o 600 mil. EUR).

Následne sa SR spolu s ostatnými členskými štátmi podieľala na tvorbe **viacročného finančného rámca EÚ na roky 2007 až 2013 (VFR 2007 – 2013)**, v rámci ktorého sa pozícia Slovenska ako čistého prijímateľa ešte viac zvýraznila. Počas rokov 2007 až 2013 reálne získala SR z rozpočtu EÚ finančné prostriedky v sume 12,86 mld. EUR a odvedla do rozpočtu EÚ sumu 6,11 mld. EUR, čo predstavuje kladnú rozpočtovú pozíciu (príjmy SR očistené o odvody SR) v sume 6,75 mld. EUR. SR v tomto období využila najväčší objem finančných prostriedkov prostredníctvom politiky súdržnosti (podpora menej rozvinutých členských štátov a regiónov EÚ). Tieto prostriedky boli určené hlavne na rozvoj dopravnej infraštruktúry (výstavba diaľnic, rýchlostných ciest, železničných koridorov a pod.) a ochranu životného prostredia (výstavba kanalizácií, čistiarní odpadových vôd a protipovodňovej ochrany). Takmer 80 % všetkých verejných investícií na Slovensku je financovaných z rozpočtu EÚ. Podpora slovenského poľnohospodárstva je realizovaná

predovšetkým formou priamych platieb poskytovaných slovenským farmárom na obhospodarovanú poľnohospodársku pôdu, ako aj prostredníctvom politiky rozvoja vidieka zameranej na modernizáciu strojov a výrobných zariadení v tomto sektore hospodárstva. Nasledovný graf vyjadruje podiel jednotlivých oblastí podpory SR z rozpočtu EÚ od roku 2004 a rastúci význam politiky súdržnosti (vyrovnávanie regionálnych rozdielov, rast konkurencieschopnosti a zamestnanosť).

Graf č. 3

**Zloženie príjmov SR z rozpočtu EÚ /
Rozdelenie príjmov SR z rozpočtu EÚ podľa jednotlivých
výdavkových kapitol VFR EÚ**

Zdroj: MF SR

Využívanie prostriedkov z výdavkových kapitol (ďalej „VK“) 1A a 5 (a čiastočne aj 3) je výrazne nižšie, ako v prípade politiky súdržnosti, resp. poľnohospodárskej politiky a v niektorých rokoch dokonca radí SR do pozície čistého prispievateľa danej výdavkovej kapitoly rozpočtu EÚ. Tento stav je dôsledkom nízkeho využívania nástrojov priamo riadených Európskou komisiou, ktoré majú vysoký podiel na VK 1A a VK 3. SR výrazne zaostáva hlavne pri využívaní 7. rámcového programu pre vedu a výskum a programu TEN (infraštruktúra).

Vzťah rozpočtu SR voči rozpočtu EÚ za obdobie rokov 2004 – 2013 vo finančnom vyjadrení vyjadruje nasledujúca tabuľka a graf. Na základe údajov, ktoré má vláda SR v súčasnosti k dispozícii, čistá finančná pozícia SR voči EÚ ku dňu 31. 12. 2013 predstavovala **6,75 mld. EUR**.

Po vstupe SR do EÚ sa postupne zvyšoval podiel príjmov SR z rozpočtu EÚ na celkových príjmoch rozpočtu SR, pričom v súčasnosti príjmy z rozpočtu EÚ dosahujú vyšší podiel ako príjmy z výberu spotrebných daní, čo ich radí na 2. miesto po príjmoch SR z výberu DPH.

Tabuľka č. 2

Čistá finančná pozícia SR voči rozpočtu EÚ za obdobie 2004 až 2013 v mil. EUR

Rok	Príjmy SR z rozpočtu EÚ	Odvody SR do rozpočtu EÚ a mimorozpočt. programov	Čistá finančná pozícia SR voči rozpočtu EÚ
2004	303,990	290,689	13,301
2005	704,993	485,614	219,379
2006	893,623	526,326	367,297
2007	910,838	589,800	321,038
2008	893,497	643,374	250,123
2009	1 119,659	695,726	423,933
2010	1 672,483	627,529	1 044,954
2011	2 041,093	704,656	1 336,437
2012	2 137,849	722,831	1 415,018
2013	2 185,358	825,098	1 360,260
2004 – 2013 SPOLU (SKUTOČNOSŤ)	12 863,383	6 111,643	6 751,740

Zdroj: MF SR

Graf č. 4

Podiel vybraných typov príjmov štátneho rozpočtu SR na celkových príjmoch štátneho rozpočtu

* predbežné údaje za rok 2013 (na základe hodnotového princípu)

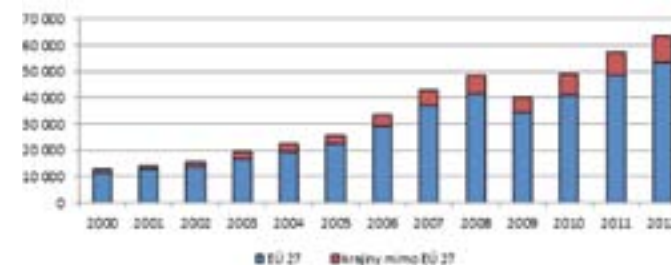
Zdroj: MF SR – štátne záverečné účty za roky 2004 – 2012

V. Vnútrotrh EÚ

Otvorenie *jednotného vnútorného trhu EÚ* vytvorilo priestor pre voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu s víziami lepších podmienok pre spotrebiteľov, podniky a podnikateľov, čo sa prejavilo v možnosti pracovať, podnikat, cestovať a žiť v inom členskom štáte, v možnosti širšej ponuky výrobkov s lepšou kvalitou a cenou. Tento fakt bol ešte umocnený vstupom do eurozóny. Medzi pozitíva možno zaradiť o.i. ambiciózne požiadavky EÚ a tlak na vytváranie lepšieho podnikateľského prostredia so znižovaním administratívneho zaťaženia podnikateľov, kontrola legislatívy s dosahmi na podnikateľské prostredie a pod. Významným prejavom nových podmienok bola možnosť cezhraničného podnikania, zvlášť v rámci voľného pohybu služieb. Podnikateľ, ktorý získal oprávnenie na podnikanie v službách v SR, už nemusí žiadať ďalšie oprávnenia pre tieto služby v inom členskom štáte. Od roku 2004 (s výnimkou krízového roku 2009) stúpa export Slovenska najmä do krajín EÚ. Export SR do členských štátov EÚ sa v súčasnosti blíži k 85 %.

Graf č. 5

Vývoj vývozu SR v rokoch 2000 – 2012 (v mil. EUR) podľa obch. partnerov

Zdroj: MF SR na základe údajov Eurostatu podľa konceptu EÚ

SR sa otvorili nové možnosti ako podporovať rozvoj *malých a stredných podnikov*. Prístup k poznatkom, skúsenostiam, výmene informácií a najlepším príkladom z praxe ostatných krajín EÚ pozitívne prispel k zlepšeniu tak vo všeobecnej rovine, ako aj v cieľnejšej podpore skupín malých a stredných podnikov. Malé a stredné podniky môžu využiť viaceré možnosti ako sa dostať k dodatočným finančným prostriedkom, najmä prostredníctvom štrukturálnych fondov určených na podporu inovácií a zamestnanosti. Európska únia zároveň poskytuje možnosti využívať za výhodných podmienok aj zdroje Európskej investičnej banky a iných európskych investičných fondov. Tieto však neboli doteraz zo strany slovenských subjektov dostatočne využívané.

Vstup do EÚ a eurozóny znamenal nárast **priamych zahraničných investícií**. Takmer 90% priamych zahraničných investícií v SR pochádza z krajín EÚ. V ich štruktúre dominovali počas uplynulých 10 rokov predovšetkým finančný sektor, výroba a rozvody elektriny, plynu, pary a teplej vody, automobilový priemysel, výroba kovov, elektrotechnická výroba, IT sektor, ale aj veľkoobchod a činnosti s ním spojené.

Pre úplnosť je potrebné uviesť, že samotný vstup do eurozóny predstavoval len jeden z faktorov ovplyvňujúcich prílev priamych zahraničných investícií a s tým spojenú tvorbu nových pracovných miest.

Graf č. 6

Prílev priamych zahraničných investícií (PZI) do SR

Zdroj: MF SR

Oblasť finančných služieb je v rámci EÚ vo veľkej miere harmonizovaná. V dôsledku aplikácie európskych právnych predpisov došlo k skvalitneniu domáceho, ale aj cezhraničného výkonu bankového dohľadu. Slovensko sa zapojilo do projektu jednotnej oblasti platieb v eurách (SEPA), ktorý prináša zjednotenie pravidiel a štandardov pri realizácii bezhotovostných platieb. Hlavnou výhodou je, že spotrebiteľia, podniky a ďalšie hospodárske subjekty môžu realizovať a prijímať platby v eurách, či už v rámci jedného členského štátu EÚ alebo medzi jednotlivými členskými štátmi, za rovnakých základných podmienok, práv a povinností a bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú.

Nemalými zmenami prešla oblasť **verejného obstarávania**. Verejných súťaží na Slovensku sa v mnohých oblastiach môžu zúčastniť aj zahraničné subjekty, čo zvýšilo konkurenčné prostredie. Členstvo v EÚ zároveň zlepšilo možnosti boja s kartelovými dohodami, ktoré sú škodlivým prvkom pri verejnom obstarávaní. Tieto dohody majú často nadnárodný rozmer a ich vyšetrovanie a postihovanie si vyžaduje spoluprácu viacerých národných súťažných autorít, resp. súťažných autorít a Európskej komisie.

Je však potrebné uviesť, že súčasný proces verejného obstarávania uplatňovaný v SR a vychádzajúci z platnej európskej legislatívy je komplikovaný, formálny a zdĺhavý, čo spôsobuje nemalé problémy jeho účastníkom, či už na strane subjektov zadávajúcich zákazku, alebo na strane uchádzačov o zákazky. Na Slovensku sa doteraz nepodarilo nájsť ideálny spôsob nastavenia tohto systému, čo do značnej miery komplikuje efektívne využívanie európskych fondov.

Významné zmeny sa dotkli oblasti **ochrany spotrebiteľa**. Na úrovni EÚ bol vytvorený účinný mechanizmus spolupráce dozorných orgánov, ktorého súčasťou je aj SR. Európske spotrebiteľské centrum na Slovensku sa stalo súčasťou siete Európskych spotrebiteľských centier a SR sa začlenila do systému Spoločenstva pre rýchlu výmenu informácií o nebezpečných výrobkoch medzi členskými štátmi EÚ (RAPEX). EÚ podporuje zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o ich právach.

VI. Sociálne aspekty

Prínosom pre občanov Slovenska bolo **otvorenie pracovného trhu EÚ**. Právo na voľný pohyb za prácou sa začalo zvlášť významne prejavovať po uplynutí prechodných období uplatňovaných voči SR zo strany niektorých členských štátov. Od roku 2011 sa občania SR môžu voľne pohybovať a pracovať na celom území EÚ, vďaka čomu v súčasnosti pracuje v zahraničí približne 136 tis. Slovákov.

Od 1. mája 2010 sa začali v rámci členských štátov EÚ uplatňovať nové koordinačné predpisy v oblasti sociálneho zabezpečenia. Koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia umožnila slovenským občanom zachovanie určitých práv na sociálne zabezpečenie a prenos dávok sociálneho zabezpečenia v rámci EÚ pri migrácii za pracovnými možnosťami a zdravotnou starostlivosťou.

Voľný pohyb osôb však so sebou priniesol aj niektoré problémové otázky, ako napr. odliv kvalifikovaných pracovníkov rôznych profesií. Najmarkantnejšie sa to prejavilo na veľkom počte odchádzajúcich zdravotníkov zo systému poskytovania zdravotnej starostlivosti SR do iných členských štátov, čo však nebolo vyvážené príchodom kvalifikovaných zdravotníckych pracovníkov z iných členských štátov.

V **sociálnej oblasti** dôležitú úlohu zohrávajú štrukturálne fondy EÚ. V rámci Európskeho sociálneho fondu bolo v skrátanom programovom období 2004 – 2006 pre SR alokovaných 101 mil. EUR. Od roku 2008 boli projekty realizované prostredníctvom operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia, pričom finančný príspevok EÚ predstavoval 941 mil. EUR. K 30. 6. 2013 bolo podporených 1 637 projektov v celkovej zazmluvnenej hodnote 1 175 mil. EUR.

Možnosť čerpania prostriedkov zo sociálnych fondov EÚ znásobuje a rozširuje možnosti aktívnej politiky trhu práce prijímať ciele a adresné opatrenia na podporu znevý-

hodnených skupín, nezamestnaných a ohrozených rizikom nezamestnanosti. Spomenúť možno také nástroje, akými sú sprostredkovanie vhodného zamestnania, odborné poradenské služby, vzdelávanie a príprava pre trh práce a najmä podpora vytvárania, príp. udržania pracovných miest. Významnou iniciatívou EÚ súčasného obdobia je implementácia jednotného postupu pri podpore zamestnávania mladých ľudí a uplatňovanie záruk pre mladých. Členstvo v EÚ tak prostredníctvom aktívnej politiky trhu práce pomáha uvedeným skupinám preklenúť nepriaznivé obdobie a vytvára šancu pre ich lepšiu budúcnosť. Na Slovensku začala pracovať sieť EURES (Európske služby zamestnanosti), ktorá uľahčuje voľný pohyb pracovných síl v rámci EÚ a Švajčiarska. Vstup do EÚ znamenal výrazný posun pri uplatňovaní rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí schválením zákona o rovnakom zaobchádzaní (tzv. antidiskriminačný zákon), ako aj pri znižovaní rodového mzdového rozdielu.

Pozitívne možno hodnotiť vplyv práva EÚ na pracovné **právo** a jeho rozvoj novými smermi (napr. európske zamestnanecké rady, prevod podnikov, nadnárodné dohody, a pod.), jeho príspevok k dotváraniu právnych predpokladov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a inšpekcie práce. Len v Zákonníku práce má SR v súčasnosti transponovaných 20 smerníc EÚ.

Zásadnou výzvou v súvislosti s členstvom SR v EÚ je v súlade s napĺňaním prijatého cieľa stratégie Európa 2020 zníženie rizika chudoby a sociálneho vylúčenia. Veľmi významným bol prielom vo vnímaní zodpovednosti EÚ za riešenie zlého postavenia Rómov v krajinách EÚ, ktoré sa prestalo považovať za čisto národnú úlohu. Urgentným problémom do nastávajúceho obdobia však naďalej zostáva riešenie koncentrovanej chudoby marginalizovaných rómskych komunít (prevažne ide o separované a segregované rómske komunity). Nevyužitú príležitosť pritom predstavuje vyššia efektívnosť čerpania finančných prostriedkov, ktoré nám EÚ na riešení tohto problému ponúka.

V oblasti **zdravotníctva** možno z pohľadu občanov SR pozitívne hodnotiť predovšetkým zavedenie vydávania Európskeho preukazu zdravotného poistenia a začiatok uplatňovania práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti. Na základe európskeho preukazu majú občania SR v rámci dočasných pobytov nárok na potrebnú zdravotnú starostlivosť v členských krajinách EÚ, čo môžu využívať počas dovolení, služobných ciest, brigád, stáží, študijných pobytov a pod.

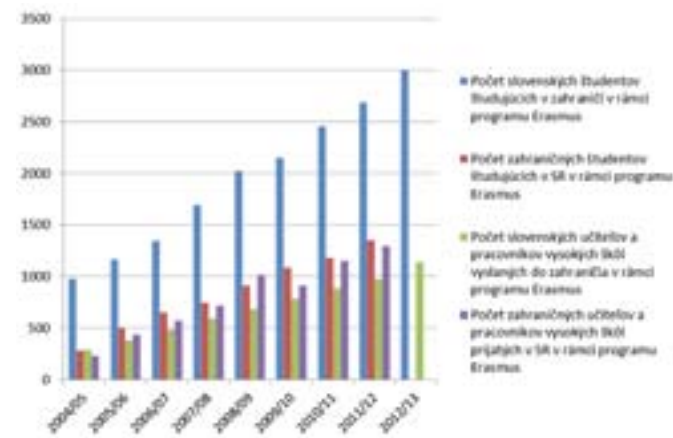
Posilnila sa kvalita a bezpečnosť liekov, transparentnosť nastavených procesov kategorizácie a cenotvorby liekov, zrýchlil sa vstup liekov do systému úhrad a vstup generických liekov, čo sa odráža na znižovaní nákladov na lieky a zvyšovaní dostupnosti liekov pre pacienta. Zavedené boli pravidlá na ochranu pacienta pred rizikami súvisiacimi s falšnými alebo falzifikovanými liekmi. Za pozitívum možno označiť aplikovanie jedného z najefektívnejších nástrojov liekovej politiky „referencovanie“ – porovnávanie cien liekov vo všetkých členských štátoch EÚ, ktoré má za následok postupné znižovanie cien najmä originálnych liekov a zblížovanie cien liekov medzi jednotlivými členskými štátmi.

VII. Školstvo, veda a výskum, kultúra

Členstvo SR v EÚ prinieslo nové možnosti skvalitňovania **vzdelávania a odbornej prípravy**, ktoré majú zásadnú funkciu pri formovaní budúcej európskej spoločnosti. Výmena skúseností a spolupráca vedú k pokroku, najmä v podpore národných reforiem celoživotného vzdelávania, modernizácii vysokoškolského vzdelávania a rozvoju spoločných európskych nástrojov na podporu kvality, transparentnosti a mobility vo vzdelávaní. Občanom SR, najmä mladšej generácii, sú všeobecne známe programy Comenius, Socrates, Erasmus, Leonardo da Vinci a Grundtvig, ktoré boli v rokoch 2007 – 2013 súčasťou Programu celoživotného vzdelávania EÚ. Od roku 2004 absolvovalo študijný pobyt alebo pracovnú stáž iba v rámci podprogramu Erasmus (Sokrates, resp. Program celoživotného vzdelávania) 17 509 slovenských študentov a naopak, 6726 študentov z účastníckych krajín programu pricestovalo na Slovensko. Počet slovenských študentov sa od roku 2004 zvýšil trojnásobne. Štatistiky ale ukazujú, že počet Slovákov študujúcich v zahraničí výrazne preyšuje počty zahraničných študentov v SR. Kvalita vysokoškolského štúdia v SR stále nedosahuje úroveň ostatných krajín EÚ. O to viac môže naša krajina v budúcnosti ťažiť z vytvárania Európskeho vysokoškolského priestoru (tzv. Bolonský proces) a harmonizácie akademických titulov a charakteru štúdia pre jednotlivé odbory v EÚ.

Graf č. 7

Účast' na programe Erasmus v r. 2004 – 2013

Zdroj: MŠVaV SR

Členstvo SR v EÚ otvorilo slovenským akademickým a vedeckým pracovníkom možnosť intenzívnejšej spolupráce s európskymi partnermi a plnohodnotného zapojenia do európskych programov a iniciatív. Vzhľadom na internacionalizáciu **výskumu a vývoja** je zapojenie do európskej spolupráce pre slovenských výskumníkov a organizácie nevyhnutným predpokladom pre ďalší rozvoj slovenského výskumu a vývoja. Slovenská veda a výskum však zatiaľ plne nevyužíva možnosti, ktoré rámcové programy EÚ ponúkajú a z hľadiska úspešnosti je v tejto oblasti na posledných priečkach medzi členskými krajinami EÚ. Celkové výdavky na vedu a výskum predstavujú 0,82% HDP ročne. V rámci Stratégie Európa 2020 si Slovensko stanovilo cieľ dosiahnuť 1,2% podiel HDP výdavkov na vedu a výskum, čo ďaleko zaostáva za celoeurópskym priemerom a deklarovaným zámerom EÚ dosiahnuť 3% podiel HDP pre vedu a výskum v členských krajinách. Vláda SR schválila v novembri 2013 Stratégiu výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu (ďalej „RIS3 SK“), v rámci ktorej kladie dôraz na podporu zapojenia SR do európskych programov a iniciatív v oblasti výskumu a vývoja akými sú nový rámcový program pre výskum a inovácie Horizont 2020, ESFRI, EIT, Dunajská stratégia a ďalšie.

Vstupom do EÚ sa podstatne zjednodušila **kultúrna výmena** umelcov najmä v rámci EÚ. Zapojenie sa SR do jednotného európskeho trhu v oblasti voľného pohybu osôb a pracovných síl prinieslo významnú výhodu pre prezentáciu profesionálneho umenia i samotných umelcov v zahraničí, ako aj recipročnú účasť umeleckých telies a individualít na medzinárodných festivaloch a prehliadkach. Priamy kontakt kultúrnych inštitúcií, agentúr, dodávateľov a výrobcov priniesol v konečnom dôsledku rozšírenie ponuky, lepšiu kvalitu a mnohoraký sortiment umeleckých služieb. Významným aspektom celého procesu je možnosť konfrontácie domácej a zahraničnej produkcie, ktorá má pozitívny vplyv na kvalitatívny rast domácej umeleckej scény.

Nemožno opomenúť projekt **Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013**, ktorý priniesol ďalšie zviditeľnenie mesta Košíc a regiónu tak v rámci EÚ, ako aj za jej hranicami. Vďaka finančnej podpore EÚ vo výške viac ako 55 mil. EUR bolo úspešne dokončených 20 investičných projektov (v celkovej hodnote oprávnených výdavkov viac ako 65 mil. EUR), ktoré vytvorili v meste a regióne Košíc novú kultúrnu infraštruktúru, ďaleko presahujúcu lokálny a regionálny kultúrny rozmer. Jednou z hlavných tém projektu sa stal kultúrny a kreatívny priemysel, ktorý ostáva aj po roku 2013 nosným pilierom udržateľnosti projektu. Košice – Európske mesto kultúry 2013 sa už teraz radia medzi tzv. “case studies“ v rámci siete Európskych hlavných miest kultúry.

VIII. Prírodné zdroje

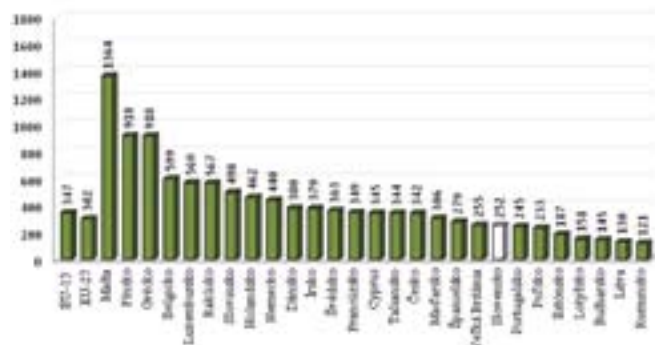
K výrazným zmenám došlo vďaka vstupu do EÚ v oblasti **pôdohospodárstva**, hlavne vo vzťahu k požiadavkám Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Prebratie Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ prinieslo Slovensku celý rad výhod, napr. vyššie príjmové podpory, zdroje na rozvoj vidieka a ochranu životného prostredia. Medzi ďalšie pozitíva možno zaradiť jednotnosť trhu (zrušenie cla v rámci EÚ, voľný pohyb tovaru a služieb) a posilnenie bonity poľnohospodárskych podnikov vo vzťahu k bankovej sfére, čím sa zvýšila dostupnosť úverového kapitálu pre poľnohospodárov. Na druhej strane SR prišla o časť flexibility a národnej suverenity pri výbere priorit a nástrojov poľnohospodárskej politiky, keďže poľnohospodárstvo je politikou silne riadenou z európskej úrovne.

Členstvo v EÚ znamená pre slovenských poľnohospodárov možnosť čerpania finančných prostriedkov na rozvoj vidieka a pôdohospodárstva z fondov EÚ. Aj vďaka podpore zo strany EÚ sa slovenské poľnohospodárstvo mierne stabilizovalo. V štruktúre podpôr rozhodujúcu časť na celkových výdavkoch do poľnohospodárstva predstavovali so 40% podielom priame platby (priama podpora farmárom na hektár poľnohospodárskej pôdy v súlade s podmienkami EÚ) a s rovnakým 40% podielom podpora na rozvoj vidieka (podpora pre vidiecke oblasti na činnosti nesúvisiace priamo s poľnohospodárskou výrobou). Zvyšných 20% predstavovali druhy podpôr v rámci trhovo orientovaných výdavkov, intervenčných opatrení a operačného programu pre rybné hospodárstvo. Počas 10-ročného obdobia bolo z finančných prostriedkov EÚ k dispozícii pre SR na priame platby približne 2,27 mld. EUR a na podporu rozvoja vidieka vyše 2,58 mld. EUR.

Vo vzťahu k priamym platbám sú však značné rozdiely v podporách medzi jednotlivými štátmi. Úroveň podpôr v členských štátoch, ktoré vstúpili do EÚ po roku 2004, vrátane Slovenska, je stále nižšia ako v členských krajinách, ktoré vstúpili do EÚ skôr. Slovenskí poľnohospodári sú vystavení oveľa väčšiemu tlaku a konkurencii z dôvodu spoločného trhu s poľnohospodárskymi produktmi a potravinami. V rámci rozvoja vidieka bolo snahou SR prispieť k zvýšeniu konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva, zlepšeniu stavu životného prostredia a krajiny, skvalitneniu života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácii vidieckeho hospodárstva.

Graf č. 8

Podpora v € na hektár poľnohospodársky využívanej pôdy v roku 2011

Zdroj: Eurostat, Poľnohospodárske štatistiky, december 2012, Hlavné výsledky 2010 – 2011, online data – marec 2013

Hrubá poľnohospodárska produkcia zaznamenávala vo finančnom vyjadrení od vstupu Slovenska do EÚ do roku 2009 kontinuálny stabilný nárast. V roku 2009 sa prejavili vplyvy svetovej finančnej a hospodárskej krízy, ktoré pretrvávali aj v roku 2010. V roku 2011 nastalo mierne oživenie produkcie, vplyvom rýchlejšieho nárastu rastlinnej produkcie ako živočíšnej. Pokles v živočíšnej výrobe predstavuje v súčasnosti najväčší rizikový faktor v slovenskom poľnohospodárstve.

V poľnohospodárstve došlo k výraznému poklesu zamestnanosti. Príležitosťou pre riešenie tohto problému sú jednak priame platby, ale aj samotná podpora rozvoja vidieka, ktorá ponúka určité šance pre zamestnanie obyvateľov vidieka aj v iných oblastiach. Výzvou pre SR v sektore pôdohospodárstva však zostáva zvýšenie domácej primárnej produkcie a potravinárskej výroby ako aj celkové zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárskeho a potravinárskeho sektoru.

Vstupom do EÚ sa Slovensko zaviazalo plniť viaceré priezovné a viacročné strategické ciele v oblasti **životného prostredia**. Medzi hlavné princípy v oblasti ochrany životného prostredia sa aj v SR začali radiť predvídavosť v zmysle prijímania opatrení na predchádzanie či zabránenie vzniku „nežiaduceho“ stavu životného prostredia, prevencia, zodpovednosť za spôsobené škody, spolupráca a prístup k informáciám. Je možné konštatovať, že členstvo v EÚ výrazne zasiahlo do prakticky všetkých oblastí ochrany životného prostredia

v SR – od otázok zmeny klímy a ochrany ovzdušia, cez odpadové hospodárstvo a ochranu vôd, až po riadenie environmentálnych a zdravotných rizík vyvolaných pôsobením chemických látok, používaním pesticídov a biocídov, či otázky biologickej bezpečnosti. V SR boli v tejto oblasti od roku 2004 preinvestované finančné prostriedky EÚ vo výške viac ako 1,9 mld. EUR. Množstvo iniciatív EÚ však SR nevie využiť vo svoj prospech na presadzovanie pozitívnych krokov na domácej pôde (napríklad nedostatočné využitie tematických stratégií – tematická stratégia pre životné prostredie v mestách, tematická stratégia pre trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov, 6. environmentálny akčný plán, ďalej z novších dokumentov Iniciatíva pre trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov – EÚ 2020, Akčný plán pre ekoinovácie a pod.). Dôvodom pre nedostatočné využitie týchto príležitostí môže byť sčasti nepochopenie európskej agendy, resp. nereálnosť jej uplatnenia v našich podmienkach.

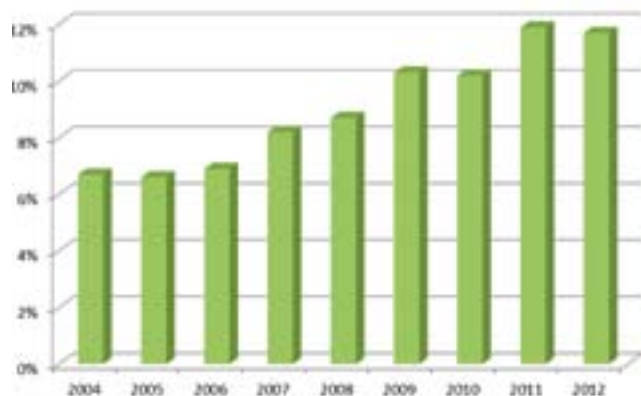
Prijatie integrovaného klimaticko-energetického balíčka v roku 2008 viedlo k rozhodnému riešeniu znižovania emisií skleníkových plynov, vyššej energetickej účinnosti a k podpore inovatívnych nízko uhlíkových technológií. Ciele v oblasti klímy a energie sa týkajú celého národného hospodárstva a nepredstavujú iba environmentálne, ale najmä ekonomické a technologické výzvy. V podmienkach SR je obzvlášť dôležité brať do úvahy vysoký podiel priemyselnej výroby na HDP, ktorý predstavuje až 25%. Slovensko má osobitný záujem na tom, aby nový Rámec pre politiku energie a klímy po roku 2020 umožnil plnenie cieľov energetickej a klimatickej politiky nákladovo efektívnym spôsobom a mal čo najmenšie dopady na konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

Priority súčasnej **Energetickej politiky** SR sú stanovené tak, aby napĺňali ciele schválené na úrovni EÚ. Vychádzajú pritom z troch pilierov energetickej politiky EÚ, ktorými sú energetická bezpečnosť, konkurencieschopnosť a trvalá udržateľnosť. Na ich základe prijala SR národný cieľ pre výrobu tepla a elektriny z obnoviteľných zdrojov energie na úrovni 14% hrubej konečnej energetickej spotreby do roku 2020 a pre obnoviteľné zdroje energie v doprave na úrovni 10% konečnej energetickej spotreby v doprave do roku 2020.

V rámci prístupových rokovaní sa SR zaviazala odstaviť významný zdroj dodávok elektriny, jadrovú elektrárňu Jaslovské Bohunice V1 a tento záväzok aj splnila. EÚ prispela na odstávku Jaslovských Bohuníc doteraz sumou 613 mil. EUR, ďalších 225 mil. EUR bude pre SR vyčlenených v programovom období na roky 2014 – 2020. Slovensko však zostalo zástancom využívania jadrovej energie ako environmentálne udržateľného zdroja so zásadným príspevkom pre bezpečnosť dodávok elektriny a viackrát bolo hosťiteľom konferencií a seminárov k tejto téme (napr. Európskeho jadrového fóra).

Graf č. 9

Vývoj podielu obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe v SR

Zdroj: MH SR

IX. Infraštruktúra

Doprava predstavuje kľúčový sektor na dosiahnutie užšej integrácie trhu a prispieva k integrácii regiónov, ekonomickému rastu a k rozvoju zamestnanosti, cestovného ruchu a regionálneho obchodu. Počas 10 rokov členstva SR v EÚ sa v dopravnej politike uskutočnili významné zmeny a procesy, ktorých cieľom je vytvoriť jednotný európsky dopravný priestor s konkurencieschopnejšou a úplne integrovanou dopravnou sieťou, ktorá prepojí rôzne druhy dopravy a umožní hĺbkovú zmenu dopravných modelov v osobnej i nákladnej doprave. Zároveň sa má dramaticky znížiť závislosť EÚ od dovozu ropy a dochádza k výraznému znižovaniu emisií CO₂ v doprave.

Členstvo v EÚ prinieslo Slovensku zmeny vo všetkých druhoch dopravy – cestnej, železničnej, vodnej, či leteckej. SR sa pritom snažila o využitie potenciálu spolupráce s krajinami V4, Východného partnerstva, či západného Balkánu, zapojila sa do iniciatív v otázkach práv cestujúcich a bezpečnosti dopravy, ktorými sa EÚ začala intenzívnejšie zaoberať.

Najviditeľnejším prínosom členstva SR v EÚ v oblasti dopravy je však možnosť financovania projektov z európskych zdrojov. Iba v programovom období 2007 – 2013 bolo

v rámci Operačného programu Doprava pre SR alokovaných 3,16 mld. EUR. Ide pritom nielen o výstavbu diaľnic, ale aj napr. modernizáciu železničných úsekov, či obnovu koľajových vozidiel.

Pred vstupom do EÚ bolo na Slovensku v prevádzke 316 km diaľnic a 78 km rýchlostných ciest. Výstavba diaľnic a rýchlostných ciest je financovaná najmä z dvoch základných zdrojov, a to z fondov EÚ a štátneho rozpočtu. V rokoch 2004 až 2013 čerpala SR z fondov EÚ 673 mil. EUR na výstavbu diaľnic a 316 mil. EUR na rýchlostné cesty. Z celkovej plánovanej dĺžky siete diaľnic 705 km bolo ku koncu roku 2013 v prevádzke 419 km, čo predstavuje 60 %. Pribúdajúce kilometre diaľnic a rýchlostných ciest za posledných 10 rokov sú zrejme z nasledovnej tabuľky.

Tabuľka č. 3

Cestná infraštruktúra SR v rokoch 2004 – 2013 (v km)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Diaľnice	316	328	328	365	384	391	416	419	419	419
Rýchlostné cesty	78	126	153	159	159	180	190	229	234	249

Zdroj: SSC

Členstvo SR v EÚ prispelo k rozvoju **energetickej infraštruktúry** SR. Významne sa zvýšila energetická bezpečnosť Slovenska, posilnený bol regionálny pohľad a podpora budovania cezhraničných prepojení elektrizačných sústav a plynárenských sietí, ako aj vnútroštátna infraštruktúra s cezhraničným dosahom.

Za významný impulz pre rozvoj energetickej infraštruktúry možno považovať udeľenie finančnej pomoci EÚ na projekty v oblasti energetiky. Podporené boli preventívne a diverzifikačné opatrenia v reakcii na prerušenie dodávok zemného plynu v roku 2009. V rámci SR boli realizované reverzné prepojenia s ČR a Rakúskom a rozšírenie podzemných zásobníkov plynu. Pre projekt prepojenia s Maďarskom bolo zabezpečené spolufinancovanie zo zdrojov EÚ.

Členstvo v EÚ prinieslo SR aj účasť na mnohých európskych projektoch v sektore **telekomunikácií a informačnej spoločnosti**. Ide o projekty, ktoré zasiahli, resp. v blízkej budúcnosti zasiahnu život väčšiny občanov SR, napr. elektronizácia verejnej správy a rozvoj elektronických služieb, rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií, elektronické verejné obstarávanie, integrovaný volebný informačný systém, či elektronická služba Úradu geodézie, kartografie a katastra na webovej stránke www.geoportal.sk. Vďaka Operačnému programu Informatizácia spoločnosti Slovensko očakáva dosiahnutie výrazného pokroku

v implementácii eGovernmentu. Tieto služby budú čoskoro integrované prostredníctvom Ústredného portálu verejnej správy. Nezanedbateľný je rozvoj jednotného digitálneho trhu EÚ a koordinácia členských štátov pri príprave legislatívy pre túto oblasť, vrátane stratégie a smerníc EÚ pre bezpečnosť informačných technológií. Začala sa vydávať eID karta, čím bude umožnená elektronická autentifikácia a autorizácia občana.

Úspechy EÚ v rokovaniach o roamingu a o postupnom znižovaní poplatkov za roamingové služby v EÚ sa už dotkli priamo občanov SR. Pokles maximálnych cien pri roamingových službách bol dobrou správou nielen pre dovolenkárov, ale aj pre ľudí, ktorí často cestujú za prácou mimo Slovenska. Vzhľadom k tomu, že od 1. júla 2014 dôjde opäť k zníženiu roamingových poplatkov, občania Slovenska zaplatia v porovnaní s r. 2007 za uskutočnené hlasové volania zo zahraničia (EÚ) o 61 % menej a za prijaté hlasové volania v zahraničí o 79% menej. V porovnaní s r. 2009 zaplatia za každú SMS o 45% menej a v porovnaní s r. 2012 ušetria v zahraničí za každý 1 MB prenesených dát 71%.

X. Slovensko a EÚ vo svete

Vstup SR do EÚ priniesol nové možnosti zabezpečenia a presadzovania *zahraničnopolitických a bezpečnostných* záujmov SR a ochrany jej občanov. Členstvo v EÚ a aktívne pôsobenie v tomto zoskupení prirodzene znamenalo zvýšenie váhy a významu postavenia krajiny na medzinárodnej politickej scéne a v kontaktoch s partnermi pri realizácii zahraničnej politiky.

Slovensko sa stalo súčasťou Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ, v rámci ktorej dochádza ku koordinácii postojov, zahraničných a bezpečnostných politík členských štátov. Novým prvkom v oblasti diplomacie SR sa stala potreba úzkej spolupráce s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť. Slovensko na pôde EÚ využívalo predovšetkým svoje skúsenosti a znalosti situácie v konkrétnych regiónoch, osobitne na západnom Balkáne a vo východnej Európe, stavalo na dobrých diplomatických kontaktoch, medzinárodnom uznaní slovenskej diplomacie a ocenení úspešnej transformácie, integrácie a dôveryhodnosti. SR už ako plnoprávny člen EÚ spolurozhodovala o rozšírení EÚ o Rumunsko, Bulharsko a neskôr Chorvátsko a o podmienkach začatia prístupových rokovaní s Macedónskom, Čiernou Horou, Islandom, Srbskom a Tureckom.

Globálne a komplexné záujmy a ambície EÚ však rozšírili angažovanosť slovenskej diplomacie aj do nových oblastí ako klimatická, energetická, vodná diplomacia, a.i. Došlo k výraznému posilneniu spoluzodpovednosti SR za predchádzanie kríz vo svete a za ich riešenie. SR počas uplynulých 10 rokov spolurozhodovala o konkrétnych opatreniach EÚ, využívajúc silné nástroje a politiky EÚ (misie a operácie krízového manažmentu, nástroje finančnej pomoci, rozvojovú spoluprácu, sankčnú politiku EÚ, sprostredkovateľské služby EÚ a pod.) a to aj vo vzťahu k regiónom, ktoré nepatria bezprostredne medzi zahraničnopolitické priority SR.

Členstvo v EÚ posilnilo postavenie SR v rámci bilaterálnych vzťahov so všetkými krajinami sveta. Automatickou súčasťou bilaterálnej agendy SR voči tretím krajinám sa stala európska agenda, čo prispelo k efektívnejšiemu presadzovaniu spoločných záujmov v EÚ a viditeľnosti samotnej EÚ vo svete. Rôzne formáty pravidelných dialógov a stretnutí EÚ s tretími krajinami zároveň umožňujú slovenskej diplomacii efektívnejšie presadzovať svoje vlastné zahraničnopolitické záujmy.

Z pohľadu občanov SR je dôležité získanie práva na konzulárnu pomoc a ochranu od akéhokoľvek iného členského štátu EÚ v prípade, že SR nemá v danom regióne dostupnú diplomatickú a konzulárnu pomoc. Delegácie EÚ taktiež zabezpečovali koordináciu evakuácie občanov EÚ z ohrozených území v tretích krajinách počas prírodných katastrof.

Vstupom do EÚ získala SR možnosť aktívne sa podieľať na formovaní a rozvoji *Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ*. SR sa primerane zapájala do civilných misií a vojenských operácií EÚ, ako aj do koncepčného rozvoja spôsobilostí krízového manažmentu. Od roku 2004 sa misií EÚ zúčastnilo 73 príslušníkov Policajného zboru SR. Civilní experti SR pôsobili v misiách a operáciách EÚ v Bosne a Hercegovine, Kosove, na moldavsko-ukrajinskej hranici, v Gruzínsku, Afganistane a na palestínskych územiach. Aj vďaka diplomatickému úsiliu SR sa opätovne podarilo predĺžiť mandát operácie EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine v plnom rozsahu, pričom od septembra 2012 prevzala SR vedúcu úlohu v Koordinačnom centre misie, ktoré dohliada na monitorovanie situácie na celom území krajiny. Od roku 2004 sa do operácií EÚ zapojilo 617 príslušníkov Ozbromených síl EÚ.

Zapojenie do Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ však prinieslo aj očakávaná partnerov v EÚ, že sa Slovensko bude venovať aj témam, ktoré doteraz nepatrili medzi jej hlavné priority. SR v rámci Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ monitoruje a vyjadruje sa aj k takým otázkam ako je situácia v Sýrii, severnom Mali, výcvik policajných zložiek v Barme, či pirátstvo na pobreží Somálska.

Vďaka členstvu v EÚ sa SR môže zapojiť do veľkých projektov a podieľať sa tak na budovaní a využívaní spôsobilostí EÚ, ktoré by si sama nemohla dovoliť (napr. zdieľanie prepravných lietadiel v rámci projektu Európskej leteckej flotily). SR sa tiež zapája do Programov spoločného investovania v oblasti obranného výskumu, ktoré jej poskytujú prístup k duševnému vlastníctvu v hodnote najmenej 70 mil. EUR.

V rámci prípravy na členstvo a následných rokov po vstupe do EÚ úmerne postupovala premena SR z prijímateľskej krajiny rozvojovej pomoci na jej poskytovateľa. SR sa stala súčasťou najväčšieho svetového donora – EÚ, ktorý poskytuje približne 60% celosvetovej rozvojovej pomoci. *Oficiálna rozvojová pomoc* sa stala integrálnou súčasťou zahraničnej politiky SR. Za 10 rokov sa v rámci programu SlovakAid realizovalo viac ako 400 rozvojových projektov v takmer 20-tich krajinách Afriky, Ázie a Európy. Ako člen EÚ sa SR aktívne podieľa na formovaní a realizácii rozvojovej politiky EÚ, pričom sa snaží o jej geografickú vyváženosť, kladie dôraz na dodržiavanie ľudských práv, princípov demokracie a právneho štátu v partnerských krajinách. Pre SR je osobitne významný zámer EÚ podporovať transformačné procesy s dôrazom na ekonomické, sociálne a politické reformy v krajinách, ktoré prechádzajú podobným procesom, ako prešla SR počas predchádzajú-

júcich 25 rokov. Členstvo v EÚ prináša tiež nové formy spolupráce s cieľom dosiahnutia komplementarity a synergií s tradičnými donormi a zlepšenia výsledkov dosiahnutých v partnerských rozvojových krajinách. Príkladom je spoločné programovanie pomoci EÚ, do ktorého sa SR úspešne zapojila v Južnom Sudáne.

Slovenským podnikateľom a mimovládny organizáciám sa otvorili vstupom do EÚ možnosti zapájať sa do veľkých rozvojových projektov, financovaných EÚ v partnerských krajinách. Tieto možnosti však zatiaľ využívajú len sporadicky.

Aj v oblasti rozvojovej pomoci prinieslo členstvo v EÚ ale nutnosť zmeny prístupov a pohľadov SR na riešenie niektorých zahraničnopolitických otázok. Tie v oblasti rozvojovej pomoci už nemôžu byť sústredené iba na regióny blízko SR, ale ďaleko prekračujú hranice tradičných zahraničnopolitických priorít SR.

XI. Spravodlivosť a vnútorné veci

Členstvo SR v EÚ významne prispelo k zdokonaľovaniu legislatívy, ale aj pripravenosti činnosti **súdov a prokuratúry** SR v boji proti terorizmu, korupcii, počítačovej kriminalite, praniu špinavých peňazí, vyhľadávaniu, zaistovaniu a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti, obchodovaniu s ľuďmi, a.i. K tomu tiež pribudla možnosť uznania a výkonu rozsudkov slovenských súdov vo väčšine civilných vecí a rozhodnutí súdov a prokuratúry v trestných veciach vo všetkých členských štátoch EÚ, na rozdiel od minulosti, keď táto možnosť bola daná len vo vzťahu k niektorým štátom na základe mnohostranných či dvojstranných medzinárodných zmlúv, prípadne vzájomnosti. V neposlednom rade došlo k zefektívneniu a zjednodušeniu zapojenia slovenských justičných orgánov do komunikácie s justičnými orgánmi v ďalších členských štátoch EÚ a tým aj k posilneniu boja proti trestnej činnosti, a to najmä cezhraničného charakteru.

Jednou z najúspešnejších kapitol pôsobenia SR v EÚ je vstup do **Schengenského priestoru** v roku 2007. Až 94% hraníc SR dnes tvoria vnútorné hranice EÚ. Voľný pohyb osôb patrí medzi najviditeľnejšie výhody členstva EÚ pre každého občana SR. Cesta k dosiahnutiu tohto cieľa však bola náročná. Slovensko muselo splniť tzv. Schengenské kritériá v oblastiach ako ochrana osobných údajov, policajná a justičná spolupráca v trestných veciach, vzdušné hranice, pozemné hranice a pod. Slovensko prevzalo zodpovednosť za ochranu časti východnej hranice EÚ s Ukrajinou. Zavedený bol ďalej Schengenský informačný systém, v SR vznikla Národná ústredňa SIRENE a zmeny sa dotkli aj vízovej agendy a činnosti Zastupiteľských úradov SR v zahraničí.

Členstvo SR v Schengenskom priestore má svoje bezpečnostné riziká, akým je možnosť importu kriminality a nelegálnej migrácie z ostatných krajín EÚ. Preto je potrebná intenzívna spolupráca všetkých schengenských štátov, dôsledné plnenie štandardov, vzá-

jomná dôvera tak, aby boli tieto riziká minimalizované. Kladné stránky však tieto riziká významne prevyšujú.

Vstupom do EÚ sa SR stala plnoprávnym členom **Europolu** a získala miesto v jeho Správnej rade. Pre Slovensko to znamená možnosť priamo ovplyvňovať smerovanie Europolu a podieľať sa na tvorbe jeho Pracovného programu a tým presadiť aj záujmy a priority Policie SR v oblasti boja proti závažnej trestnej činnosti v medzinárodnom meradle. Ako plnoprávny člen Europolu získalo Slovensko právny základ na výmenu informácií v rámci medzinárodnej policajnej spolupráce bez potreby uzatvárania bilaterálnych zmlúv s členskými krajinami EÚ, získalo priamy prístup do všetkých databáz Europolu, má možnosť priamo si vymieňať informácie s jednotlivými členskými krajinami EÚ a získavať ich analytické výstupy.

V súvislosti s členstvom SR v EÚ možno taktiež uviesť, že od vstupu SR do EÚ sa rozšírili možnosti udeľovania medzinárodnej ochrany žiadateľom o **azyl**, prijal sa Spoločný európsky azylový systém a SR prostredníctvom projektov financovaných z EÚ zlepšila kvalitu konania o azyle a poskytuje doplnkovú starostlivosť žiadateľom o azyl a osobám s udelenou medzinárodnou ochranou.

Na SR sa začali vzťahovať aj európske právne normy týkajúce sa **ochrany osobných údajov** fyzických osôb. To viedlo k potrebe zosúladenia národnej legislatívy zameranej na ochranu osobných údajov s legislatívou EÚ, čo možno hodnotiť ako prínos predovšetkým z pohľadu dotknutých osôb, teda občanov SR. Každá zmena legislatívy priniesla v prvom rade posilnenie práv dotknutých osôb a zvýšenie bezpečnosti spracúvania osobných údajov fyzických osôb v SR na úroveň, aká je v EÚ bežná.

XII. Hlavné závery a priority SR do ďalšieho obdobia

SR vďaka perspektíve členstva v EÚ absolvovala pred rokom 2004 politický, sociálny a hospodársky reformný proces v tempe a kvalite, ktorý by bol bez tejto inšpirácie nemysliteľný. Vstup SR do EÚ preto nepochybne patrí k najvýznamnejším medzníkom v dejinách samostatného Slovenska. V priebehu desiatich rokov sa SR stala súčasťou najužšieho jadra európskej integrácie. Hľadanie spoločných riešení v prospech väčšieho celku, z ktorého životaschopnosti SR profituje, učí Slovensko hľadiť nielen na vlastné problémy, ale nazeráť na ne z istého nadhľadu, učí spolupráci, vedie k spolupráci a solidarite. Všetky tieto priame i nepriame skúsenosti a získaný odborný a sociálny kapitál môže SR dlhodobo využívať pri tvorbe, koordinácii a uplatňovaní národných programov, stratégií a legislatívnych riešení, v prospech vlastného rozvoja. Slovensko sa stalo aktívnym a konštruktívnym partnerom v diskusiách o východiskách z ekonomickej krízy a ďalšom smerovaní EÚ, spolutvorcom európskej legislatívy. Zotrvanie v centre integrácie je v aktuálnom geopoliti-

tickom, ekonomickom a menovom postavení Slovenska dané väzbami na európsky trh, investíciami a nespornými prínosmi v oblasti tvorby pracovných miest.

Vďaka členstvu SR v EÚ došlo k zvýšeniu významu mnohých tém na vnútroštátnej úrovni, a to nielen zo strany vlády, ale aj občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov. Agenda EÚ sa v priebehu 10 rokov stala súčasťou vnútorných politík krajiny a priamo ovplyvňuje život občanov.

Členstvo v EÚ možno hodnotiť pozitívne z viacerých aspektov. Nové možnosti v oblasti medzinárodnej spolupráce, získavania a prehľbovania poznatkov na medzinárodných rokovaniach európskych orgánov prispeli k posilneniu medzinárodného postavenia a kredibility SR. Z pôsobenia v inštitúciách a štruktúrach EÚ, operáciách a misiách krízového manažmentu EÚ získava SR skúsenosti, ako aj možnosti podieľať sa na výmene know-how. EÚ podnecuje členské štáty k aktívnejšiemu prístupu pri riešení aktuálnych problémov, ktoré by členské štáty inak riešili menej efektívne a dlhší čas.

Členstvo v EÚ prinieslo Slovensku zvýšenie konkurencieschopnosti vo väčšine oblastí hospodárstva, rýchlejšie zavádzanie vyspelých technológií, voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a v neposlednom rade voľný pohyb občanov, nové podnikateľské príležitosti v EÚ, zlepšenie informovanosti a práv spotrebiteľa, ale aj uľahčenie ochrany práv a záujmov zamestnancov vo vzťahu k zamestnávateľom, prílev zahraničných investícií z EÚ na Slovensko. Finančné prostriedky získané z fondov a rozvojových projektov EÚ pred aj po vstupe predstavujú pre Slovensko významnú a nenahraditeľnú pomoc pri realizácii dôležitých investícií a štrukturálnych reforiem.

Na strane druhej SR presunula mnohé svoje kompetencie na inštitúcie EÚ. Vzdala sa niektorých kompetencií napr. v oblasti obchodnej politiky (vrátane colnej politiky), poľnohospodárskej politiky, kompetencií týkajúcich sa technických a ekologických noriem. Sprísnenie požiadaviek na výrobky vyrábané a exportované do členských štátov EÚ predstavovalo v začiatkoch zvýšenú záťaž pre podnikateľské subjekty. Zvýšený konkurenčný tlak v obchodnej oblasti ohrozil existenciu, resp. spôsobil zánik viacerých podnikateľských subjektov, rozdielne podmienky práce a odmeňovania v členských štátoch spôsobili odliv niektorých profesií do zahraničia, hlavne z dôvodu nedostatočne výrazného a účinného procesu sociálnej konvergenencie. EÚ priniesla v niektorých oblastiach aj nadmernú reguláciu a „prílišnú“ administratívnu náročnosť, ktorá predstavuje pre podnikateľov záťaž.

Výpočet pozitív, ale rovnako aj nevyužitých príležitostí členstva SR v EÚ môže byť veľmi rozsiahly. Pri pohľade do budúcnosti však bude pre SR dôležité poučiť sa z chýb, ktoré sa počas uplynulých 10 rokov vyskytli a sústrediť sa na lepšie využitie všetkých možností a príležitostí, ktoré Slovensku členstvo v EÚ ponúka. SR by sa v ďalšom období mala zamerať najmä na 3 prioritné oblasti:

1. Cieľenejšia realizácia politík

- dôkladne analyzovať návrhy na ďalšie prehľbovanie integrácie, vrátane vplyvov na SR a aktívne sa zapájať do formovania EÚ;
- zamedziť presunu finančných nákladov súvisiacich so stabilizáciou finančného systému v eurozóne a EÚ na daňovníkov;
- zvýšiť participáciu na programoch EÚ, ktoré podporujú rozvoj výskumu a inovácií;
- podporovať rozvoj malých a stredných podnikov so zameraním aj na doposiaľ menej využívané možnosti financovania, napr. zdroje Európskej investičnej banky;
- hľadať riešenia nezamestnanosti v spolupráci s EÚ a pomocou skúseností členských štátov s nízkou nezamestnanosťou (nezamestnanosť mladých, nízkopríjmových skupín, marginalizovaných komunít);
- presadzovať nediskriminačné podmienky v spoločnej poľnohospodárskej politike;
- presadzovať takú klimaticko-energetickú politiku EÚ, ktorá bude v súlade s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť priemyslu a zameria sa na znižovanie cien energií;
- klásť dôraz na zvyšovanie energetickej bezpečnosti diverzifikáciou energetických zdrojov a budovaním energetických prepojení, prioritne tých, ktoré patria medzi projekty spoločného záujmu s prednostným financovaním EÚ (napr. severo-južné prepojenie);
- zvyšovať konkurencieschopnosť priemyslu využitím príležitostí, ktoré ponúka digitálna ekonomika;
- zlepšiť využívanie Dunajskej stratégie na cezhraničné projekty v povodí rieky a nadviazať intenzívnejšiu výmenu skúseností s ďalšími makroregionálnymi stratégiami EÚ.

2. Efektívnejšie fungovanie štátnej správy

- zvýšiť zapojenie občanov do riešenia otázok v EÚ a posilňovanie transparentnosti procesov tak v rámci EÚ, ako aj v SR;
- zlepšiť schopnosť presadzovať pozície SR v EÚ plným využitím nového systému koordinácie záležitostí EÚ v SR;
- skvalitniť úroveň pozícií SR prostredníctvom analytických jednotiek na jednotlivých rezortoch za účelom preskúmania možných vplyvov stratégií a legislatívnych návrhov EÚ na Slovensko;
- zvýšiť úroveň zapojenia NR SR do prípravy pozícií k právnym aktom EÚ;
- presadzovať odbúravanie nadmernej administratívnej záťaže občanov a podnikateľov, ktorá vychádza z legislatívy EÚ;
- vyvarovať sa prijímania rozšírených právnych predpisov idúcich nad rámec schválenej európskej legislatívy (tzv. gold-plating);

- zlepšiť medzirezortnú spoluprácu, najmä pri tvorbe pozícií pri prierezových témach EÚ;
- posilniť personálne zastúpenie SR v inštitúciách a orgánoch EÚ;
- stabilizovať skupinu expertov na záležitosti EÚ na jednotlivých rezortoch a na Stálom zastúpení SR pri EÚ v Bruseli;
- posilniť a stabilizovať administratívne kapacity spojené s využívaním fondov EÚ.

3. Lepší manažment zdrojov EÚ

- zvýšiť úroveň čerpania fondov EÚ a to najmä v oblasti vedy, výskumu a inovácií, realokáciu prostriedkov do oblastí s vyššou úrovňou čerpania zväziť ako poslednú alternatívu;
- zvýšiť transparentnosť využívania fondov EÚ;
- zabezpečiť elektronizáciu procesov, ktorá pomôže urýchliť a zefektívniť využívanie zdrojov EÚ;
- odstraňovať administratívne bariéry v snahe zvýšenia čerpania finančných prostriedkov EÚ;
- pristúpiť aktívnejšie k zapájaniu sa do komunitárnych programov (Horizont 2020, COSME a ďalšie);
- zlepšiť informovanosť verejnosti o projektoch spolufinancovaných z prostriedkov EÚ, vrátane poskytnutia kvalitného a odborného poradenstva v tejto oblasti.

V rámci pravidelnej Výročnej správy o členstve SR v EÚ, ktorá je predkladaná na rokovanie vlády SR každoročne vo februári, bude hodnotený pokrok pri napĺňaní vyššie uvedených odporúčaní.

Výzvou pre celú našu krajinu a zároveň šancou ako prispieť k prehĺbovaniu myšlienok spoločnej Európy bude 2. polrok 2016, kedy SR prvýkrát vo svojej histórii prevezme na 6 mesiacov predsedníctvo v Rade EÚ.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY